

PRESUDA NA ZAHTJEV STRANAKA U ISTRAZI

I UVOD

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku od 17.svibnja 2002. godine¹ u kaznenoprocenu praksu Republike Hrvatske uvedena je jedna značajna novina, koju komparativna zakonodavstva sadržavaju dugi niz godina, a koja je u zakonodavstvu Republike Hrvatske uvedena prvi put. Riječ je o nagodbi državnog odvjetnika i okrivljenika o krivnji i o kazni sadržanoj u odredbi čl.190. a Zakona o kaznenom postupku – donošenje presude na zahtjev stranaka u istrazi.

Pa iako je od stupanja na snagu odredbe čl.190. a ZKP-a proteklo blizu dvije godine, te iako se od ove izmjene puno očekivalo, praksa je pokazala da su ta očekivanja bila uglavnom isprazna. Tako u praksi Istražnog centra Županijskog suda u Zadru bilježimo tek jedan slučaj donošenja takve presude, a prema podacima kojima raspolažemo slično je i u drugim županijskim sudovima.

«Zasluge» za takvu situaciju svakako ne možemo pripisati istražnim sucima, jer oni prema zakonu nisu nositelji inicijative za donošenje presude od strane istražnog suca u istrazi.

Ovo stoga što prema odredbi čl.190. a st.1. ZKP-a stranke mogu zatražiti od istražnog suca da okrivljeniku izrekne kaznu zatvora u visini od najviše 1/3 gornje granice propisane kazne, što znači da inicijativa za donošenje takve presude leži prvenstveno na strankama, mada ne vidimo zapreke da u nespornim slučajevima takva inicijativa (poticaj) krene i od istražnog suca.

Postavlja se pitanje postoje li objektivne zapreke za donošenje takvih presuda ili su razlozi subjektivne naravi. Pritom smatramo da bi okrivljenici, posebice oni koji priznaju krivnju, već pred istražnim sucem bili itekako zainteresirani da im se već u istrazi izrekne presuda, kako bi bili lišeni dugotrajnog suđenja i neizvjesnosti, kako bi se izbjegli troškovi kaznenog postupka koje snose optuženici koji su oglašeni krivima, a još više okrivljenike na to može privući činjenica da mu se može izreći kazna zatvora u visini od najviše 1/3 gornje granice propisane kazne.

S druge strane i državni odvjetnik ima značajan interes za donošenje presude već pred istražnim sucem, jer otpada rizik da mu se optužba odbije (pritom se misli i na donošenje oslobađajućih presuda), državni odvjetnik brzo i efikasno završava predmet te se može posvetiti drugim spisima, bez potrebe se ne angažira raspravno, a često i izvanraspravno vijeće, što dodatno ima pozitivan učinak na opterećenost sudova koji se mogu posvetiti važnijim i složenijim slučajevima.

¹ ZID ZKP objavljen je u Narodnim novinama broj 58 od 21.svibnja 2002.godine, te je u pretežnom dijelu isti stupio na snagu danom objave, da bi cjelokupne izmjene i dopune stupile na snagu od 1.siječnja 2003.godine.

Smisao ovog članka je u tome da se pokuša proniknuti u razloge neprimjenjivanja ovog za hrvatsko kazneno pravosuđe novog instituta, koji u komparativnim pravima već dugo i uspješno funkcionira, koji je barem na početku puno obećavao, za sada isprazno.

II PRAVNA NARAV NAGODBE O KRIVNJI I KAZNI

Hrvatsko pravosuđe posljednjih godina gotovo je svakodnevno na meti oštrih kritičara zbog nagomilanog broja neriješenih predmeta, koje kritike su ponekad zlonamjerne, ali se ne može poreći njihova utemeljenost. Stranke pred hrvatskim pravosuđem godinama čekaju da bude riješena njihova parnica, a kazna u kaznenim predmetima stiže uglavnom sa zakašnjenjem. Nema potrebe posebice dokazivati da samo brza kazna, koja stiže počinitelja u kratkom razdoblju nakon počinjenja djela može ostvariti svrhu individualne i generalne prevencije.

U starom zavjetu Biblije upisano je : «Kada nema brze osude za zlo djelo ljudsko srce sklono je činiti zlo»². Očito je riječ o odnosu oštećenika prema počinitelju. Žrtva kaznenog djela s pravom traži da država kazni krivca, koje pravo proizlazi iz činjenice da je ista ta država žrtvi oduzela pravo na osvetu.

Još je znameniti Beccaria ukazivao na nužnost brzog suđenja, jer prema njemu samo hitna kazna koja stigne počinitelja pravedna je i korisna ³.

Na tragu takve logike funkcionira i međunarodno pravo. Prema odredbi čl.6. st.1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, radi utvrđivanja prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj.

Postoji niz slučajeva gdje je Republika Hrvatska zbog dugotrajnosti postupaka od strane Međunarodnog suda za ljudska prava obvezana stranci u postupku naknaditi štetu, jer time se krše temeljna prava i slobode građana. Republika Hrvatska za svoje članstvo u Europskoj zajednici obvezana je srediti stanje u pravosuđu u smislu brzog i efikasnog rješavanja nagomilanih neriješenih predmeta.

Očito pod takvim zahtjevima načela pravičnog postupanja, a koja su ugrađena u međunarodno pravo, zakonodavac se odlučio uvesti u kazneni postupak konsenzualne forme odlučivanja koje su u komparativnim zakonodavstvima dale pozitivne rezultate.

III NAGODBA O KRIVNJI I KAZNI – RAZLOZI PRO ET CONTRA

Pobornici nagodbe između optužbe i obrane u kaznenom postupku mogli bi koristiti slijedeće argumente:

² A.Rebić, J.Fuček, B.Duda: Jeruzalemska Biblija, Stari i Novi zavjet, Zagreb 1996. str.921.

³ C.Beccaria: O zločinima i kaznama; Prijevod A. Cvitanić, Split 1984, str. 94.

- nagodbe potiču učinkovitost sustava kaznenog pravosuđa, smanjuju troškove postupka, a suci i državni odvjetnici tako mogu riješiti veći broj slučajeva

- bez nagodbi neizbježno dolazi do povećanja broja neriješenih slučajeva i dugotrajnog suđenja što bi sustav kaznenog pravosuđa činilo neučinkovitim i preskupim za javni proračun

- nagodbe donose korist optuženicima zato što im donose sigurnost i smanjuju opasnost da će biti neopravdano i previsoko kažnjeni zbog strogosti suca ili tužitelja

- nagodbe donose korist žrtvama kaznenih djela, te moralnu satisfakciju jer je izrečena kazna i u slučajevima koji bi zbog slabih dokaza mogli imati za posljedicu oslobađanje od optužbe inače krivih optuženika, a ponekad su kaznene presude temelj njihovih opravdanih građanskopravnih zahtjeva

- nagodbe su korisne za pravosuđe jer oslobađaju tijela državnog progona od trošenja vremena i snage koje bi inače bile potrošene u slučaju redovnog postupka, što otvara mogućnost kvalitetnijeg rada na složenim predmetima u kojima nema nagodbe

Protivnici nagodbi mogli bi koristiti sljedeće argumente:

- nagodba oko optužbe i kazne sama po sebi je nepoštena budući da dogovorena presuda često ne odgovara stvarnosti kaznenog djela

- nagodbe bi mogle potaknuti državnog tužitelja da preuveliča optužbu očekujući da će optuženik biti prisiljen zamijeniti suviše optužbe za blažu kaznu, a nevini optuženici prisiljeni su priznati krivnju kako bi izbjegli rizik od dobivanja veće kazne

- nagodbe se odvijaju bez očiju i suda javnosti, čime je poljuljano povjerenje javnosti u sustav kaznenog pravosuđa ukoliko javnost smatra da je nevina osoba prisiljena priznati krivnju ili kad javnost smatra da je osoba koja je kriva dobila kaznu blažu nego što zaslužuje

- nagodbom se marginalizira uloga suda, te se potiče prezaposlenog suca da prihvati dvojbene rezultat kojega su tajno dogovorile stranke

- nagodbe bi mogle omogućiti tužitelju da favorizira određene kategorije optuženika, a da druge kategorije diskriminira

- nagodbom se eliminira načelo pravičnosti, jer počinitelja kaznenog djela koji pristane na nagodbu stiže znatno blaža kazna od one koji se prepusti suđenju, te se stvara mnijenje da je vrijeme i novac javne blagajne važnije od pravde

U svezi sa iznijetim nameću se sljedeća pitanja:

- u kojoj se mjeri sudac treba uključiti u pregovore između tužitelja i optuženika i da li je sučevo uplitanje u pregovaranje suprotno poziciji suda kao nepristranog objektivnog presuđivača

- na koji način sudac može steći uvjerenje da optuženikovo priznanje krivnje nije rezultat prisile ili ucjene

- koje mjere sudac treba poduzeti kako bi bio siguran da je optuženik sposoban dati iskaz o krivnji i kazni i da je to učinio svjestan posljedica svog odricanja prava na suđenje

- kako će istražni sudac postupiti ukoliko smatra da unatoč izjavi o krivnji i pristanku optuženika na kaznu nedostaju dokazi iz kojih bi takva krivnja proizlazila odnosno da nedostaju dokazi koji bi opravdavali tako visoku (ili preisku) kaznu

IV KRATAK KOMPARATIVNI PREGLED

U talijanskom kaznenom postupku koji je reguliran Zakonom o kaznenom postupku iz 1988.godine (Codice di procedura penale – u daljnjem tekstu CPP) u člancima 444. – 448. reguliran je institut primjene kazne na zahtjev stranaka. Taj postupak može se primijeniti kada je zapriječena zamjenska ili novčana kazna ili kazna lišenja slobode kada ta kazna nakon što je odmjerena i nakon toga umanjena do jedne trećine ne premašuje dvije godine.

Prema odredbi čl.444. CPP okrivljenik i tužitelj zajednički ili jedna od stranaka uz suglasnost druge mogu zatražiti od suca primjenu unaprijed točno određene vrste i mjere kazne umanjene do 1/3 kada je riječ o kaznenim djelima za koja je predviđena zamjenska sankcija ili novčana kazna kao i kazna lišenja slobode kada ta kazna umanjena do jedne trećine ne prelazi dvije godine. Primjena tog instituta moguća je i u slučaju kumulacije kazne lišenja slobode i novčane kazne.⁴ Pritom izraz umanjena do jedne trećine valja tumačiti da kazna ne može biti umanjena za više od 2/3 odmjerene kazne, što nadalje znači da sud najprije utvrđuje kaznu obzirom na okolnosti slučaja, a nakon toga je umanjuje do maksimalno 1/3 izrečene kazne, te tako izrečena kazna ne može premašiti dvije godine.⁵

Zanimljivo je napomenuti da zahtjev odnosno suglasnost stranke koja nije poslala zahtjev može biti podnesen usmeno ako je zahtjev odnosno suglasnost dana u tijeku ročišta, u ostalim slučajevima obvezna je pisana forma (članak 446.st.2. CPP), te da svoju volju okrivljenik može očitovati neposredno ili putem posebnog prokuratora ili pak pismeno uz ovjeru potpisa javnog bilježnika, neke druge ovlaštene osobe ili branitelja.⁶

U Njemačkom kaznenom postupku državni odvjetnik ima određene ovlasti u predpostupovnom stadiju u slučaju konsenzusa, za lakša kaznena djela izreći administrativnu novčanu kaznu – globu (Geldbusse) i odrediti neke zabrane i obveze, a sudska praksa razvila je neformalne dogovore između branitelja, državnog odvjetnika i suda što ustavni sud tolerira ukoliko okrivljenikovo priznanje nije iznuđeno i ukoliko je izrečena kazna adekvatna obzirom na stupanj krivnje i okolnosti počinjenja djela.⁷

U Španjolskom kaznenom postupku stranke mogu prije nego što se započelo s izvođenjem dokaza zatražiti od suda da sukladno sporazumu kojega su postigle donese presudu kojom izriče dogovorenu kaznu do šest godina lišenja slobode.⁸

⁴ Vidjeti A.Krstulović: Primjena kazne na zahtjev stranaka kao mehanizam konsenzualnog stranačkog upravljanja postupkom u Italijanskom kaznenom procesnom pravu, HLJ KPP Vol. 9 broj 2/2002. str.386.

⁵ Idem str. 384.

⁶ Idem str. 391.

⁷ Idemstr. 375.

⁸ Idemstr. 376.

Portugalski Zakon o kaznenom postupku dopušta za kaznena djela s kaznom zatvora ne većom od tri godine donošenje presude u postupku koji se odvija na veoma neformalan način da državni odvjetnik predloži kaznu i ako okrivljenik na nju pristane donosi se presuda. Cilj je tog instituta rasterećenje i ubrzavanje rada pravosuđa, te funkcija generalne prevencije, jer se smatra da je kazna toliko efikasna koliko brzo bude izrečena počinitelju.⁹

Međutim, pravo ishodište konsenzualnim formama odlučivanja nalazi se u američkom (anglosaksonskom) pravnom sustavu.

Nagodba o krivnji u američkom pravu postala je dominantnom metodom rješavanja kaznenih slučajeva sredinom i krajem 19. stoljeća pa nadalje, što je rezultiralo time da u 2001. godini 97 % kaznenih slučajeva na Saveznom sudu riješeno je nagodbom, a na državnim sudovima 94 % osuda za kaznena djela rezultat su nagodbi.¹⁰

U američkom pravu sporazum stranaka o krivnji (plea bargaining) mora biti u formi pisanog ugovora između tužitelja te okrivljenika i njegovog branitelja.¹¹

U zamjenu za priznanje optužbe ili dijela optužbe državni tužitelj daje optuženiku odgovarajuće ustupke (odustanak od ostalih optužbi, preporuka ili slaganje sa okrivljenikovom molbom za određenu sankciju uz uzajamna razumijevanja da ta preporuka neće obvezivati sud i slaganje da je određena sankcija odgovarajuća za završetak predmeta.¹²

Prilikom izricanja sankcije sudac nije vezan sporazumom stranaka, on može odstupiti od sporazuma, što se u praksi rijetko dešava.¹³

Samo iznimno, prije nego što predmet dođe pred sud, stranke mogu postići sporazum koji u pogledu dogovora obvezuje sudca. U pregovaranju stranaka sudac nikad ne smije sudjelovati.¹⁴

V PRESUDA NA ZAHTJEV STRANAKA U ISTRAZI TE OSTALI OBLICI SPORAZUMIJEVANJA O KAZNI U HRVATSKOM KAZNENOM PROCESNOM PRAVU

Presuda na zahtjev stranaka u istrazi nije jedini oblik sporazuma između tužitelja i okrivljenika o optužbi. Naime, postoje još dva oblika sporazuma između tužitelja i okrivljenika i to isključivo u skraćenom postupku.

Prvi oblik neizravnog sporazumijevanja je postupak za izdavanje platnog naloga koji je propisan Glavom XXVI i to odredbom članka 446. – 450. ZKP-a. U tom postupku za kaznena

⁹ Idem str. 376.

¹⁰ Ovaj podatak iznio je američki sudac Richard Gsteans u svom članku «Kratak opis nagodbe o krivnji» od 5. prosinca 2002. godine na 15. redovnom savjetovanju u Opatiji održanom na temu novo kazneno procesno i prekršajno pravo.

¹¹ Vidjeti M. Mrčela : Presuda na zahtjev stranaka u istrazi HLJKPP, Zagreb Vol. 9 broj 2/2002. str.356.

¹² Idem str. 357.

¹³ Idem str 358.

¹⁴ Idem str. 359.

djela iz nadležnosti suca pojedinca državni odvjetnik može u optužnom prijedlogu zatražiti da sud izda kazneni nalog u kojem će optuženiku izreći određenu kaznu ili mjeru bez provođenja glavne rasprave (čl.446.st.1. ZKP-a) . Napomenuti je da je sudac pojedinac nadležan suditi za kaznena djela za koja je kao glavna kazna propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina (uz izuzetke propisane čl.18.st.2.ZKP-a), a postupak se provodi prema odredbama za skraćeni postupak (čl.430.ZKP-a).

Pritom je državni odvjetnik ograničen u svom zahtjevu, te je ovlašten zatražiti izricanje novčane kazne u visini od 10 do 100 prosječnih dnevnih dohodaka u Republici Hrvatskoj, uvjetnu osudu za izricanje kazne zatvora do tri mjeseca ili novčane kazne ili sudsku opomenu, oduzimanje imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom, objavljivanja kaznenog naloga u sredstvima javnog priopćavanja, zabranu upravljanja motornim vozilom do dvije godine, te oduzimanja predmeta (čl.446.st.2.toč.1.-4- ZKP-a).

Sudac pojedinac izdat će kazneni nalog osim ako smatra da podaci u optužnom prijedlogu ne pružaju dovoljno osnova za izdavanje kaznenog naloga ili da se prema tim podacima može očekivati izricanje neke druge kazne ili mjere, a ne one koju je zatražio državni odvjetnik (čl.447.st.2.ZKP-a). Smatramo da sudac pojedinac ima ovlast ne izdati kazneni nalog kako u slučaju kada smatra da je predložena kazna ili mjera prestroga, tako i ako smatra da je preblaga, pri čemu treba voditi računa da se kaznenim nalogom, kao i u slučaju izricanja drugih kaznenopravnih sankcija mora realizirati svrha izricanja kaznenopravnih sankcija sadržana u čl.6. KZ-a.

Pa ukoliko okrivljenik (ili njegov branitelj) ne uloži prigovor, presuda kojom je izdan kazneni nalog stiče pravomoćnost, što znači da se optuženik (doduše neizravno) suglasio sa krivnjom i kaznom (uključujući i eventualno druge izrečene mjere).

Drugi oblik suglasnost okrivljenika s vrstom i mjerom sankcije moguće također u skraćenom postupku i to u situaciji ako se okrivljenik očitovao krivim u odnosu na sve točke optužbe, a sud nakon njegovog ispitivanja njegovo priznanje ocjeni sukladnim sa do tada prikupljenim dokazima, te ukoliko se suglasi i sa vrstom i mjerom kaznenopravne sankcije iz optužnog prijedloga (čl.442.st.5. u svezi st.4.ZKP-a). U tom slučaju sud u presudi ne smije izreći drugu vrstu kaznenopravne sankcije, niti veću mjeru kazne od predložene, što argumentum a contrario znači da može izreći onu kaznenopravnu sankciju po vrsti i mjeri kako je predložio državni odvjetnik, ali i po mjeri nižu od one koju je predložio državni odvjetnik.

U oba promatrana slučaja uočljivo je da sud ima svojevrsnu kontrolu nad izricanjem sankcije, kod kaznenog naloga može odbiti njegovo izdavanje te provesti glavnu raspravu, a u ovom drugom slučaju može izreći kaznenopravnu sankciju koja je niža po mjeri od one koju predlaže tužitelj, a prihvaća okrivljenik.

Presuda na zahtjev stranaka u istrazi treći je oblik sporazumijevanja tužitelja i okrivljenika, koje sporazumijevanje se odvija bez sudjelovanja suda, a temeljem zajedničkog pisanog zahtjeva tužitelja i okrivljenika i prema njihovom sporazumu ili temeljem pisanog zahtjeva okrivljenika.

Pritom valja naglasiti da zajednički pisani zahtjev za izricanje kazne prema sporazumu stranaka, stranke mogu podnijeti do završetka istrage (istraga završava kada istražni sudac

ocijeni da je stanje stvari u istrazi dovoljno razjašnjeno za podizanje optužnice ili za obustavu postupka - čl.203.st.1. ZKP-a), a okrivljenik sam može podnijeti pisani zahtjev prije odluke o istražnom zahtjevu, dakle do donošenja rješenja o provedbi istrage.

Takav zahtjev okrivljenika u suštini predstavlja prijedlog državnom odvjetniku za postizanje sporazuma za izricanje presude na zahtjev stranaka u istrazi.

U svom prijedlogu glede vrste i mjere kaznenopravne sankcije stranke su limitirane. One mogu zatražiti od istražnog suca da okrivljeniku izrekne kaznu zatvora u visini od najviše jedne trećine gornje granice propisane kazne (čl.190. a st.1.ZKP-a). To znači da se predložena kazna može kretati u rasponu od propisanog minimuma, pa do jedne trećine moguće kazne.

Smatramo da bi *de lege ferenda* bilo prihvatljivije rješenje kojeg smo izložili u komparativnom prikazu, a koje sadrži talijanski CPP, a prema kojem rješenju se najprije odmjerava kazna za konkretno kazneno djelo prema svim okolnostima koje utječu na izbor vrste i mjere kazne, pa da se onda takva kazna umanjuje do jedne trećine tako odmjerene kazne, čime se pruža jamstvo okrivljeniku da u postupku izricanja sporazumnih kazni neće biti zlouporabe niti arbitrarnosti, čime bi okrivljenici bili stimulirani na postizanje ovakvih sporazuma.

Iako je praksa u donošenju presude na zahtjev stranaka u istrazi oskudna, već na samom početku suočeni smo sa jednim značajnim pitanjem – može li se odredba čl.190. a ZKP-a odnositi samo na ona kaznena djela za koja se provodi istraga (a to su sva kaznena djela za koja nije propisan skraćeni postupak) ili se pred istražnim sucem može takva presuda donijeti i u slučaju kada istražni sudac provodi istražne radnje koje prethode skraćenom postupku.

U tom smislu imamo stanovište prof. D. Krapca koji smatra da se presuda na zahtjev stranaka u istrazi može donijeti samo za ona kaznena djela za koja se provodi istraga, pri čemu postoji zakonski limit, te se ne može donijeti za kaznena djela za koja se vodi skraćeni postupak (kaznena djela za koja može biti izrečena kazna zatvora do pet godina), jer u tom (skraćenom op.a.) postupku postoji nekoliko oblika sporazumijevanja tužitelja i optuženika o optužbi: Pozitivno očitovanje optuženika o svim točkama optužbe i predloženim kaznenopravnim sankcijama na glavnoj raspravi (čl.442.st.5.), te postupak za izdavanje kaznenog naloga (čl.446.-450).¹⁵

Ukoliko se složimo sa tim stanovištem onda broj kaznenih djela za koja se može donijeti presuda na zahtjev stranaka u istrazi je relativno mali, jer kazna zatvora veća od pet ali ne veća od deset godina predviđena je za oko 18 % kaznenih djela predviđenih u kaznenom zakonu.¹⁶

Postupak se dodatno komplicira ako imamo u vidu i obvezu propisanu Zakonom o kaznenom postupku da prilikom donošenja ovakve presude u istrazi okrivljenik mora imati branitelja, jer ukoliko ga nije uzeo, a podnio je pisani zahtjev za donošenje presude u istrazi, branitelja mu postavlja predsjednik suda (čl.190. a st.3. ZKP. Smatramo da je obavezna obrana jedan od razloga zbog čega se u praksi presude na zahtjev stranaka u istrazi ne donose. Očito je zakonodavac obaveznu obranu propisao zbog bojazni od zlouporabe prilikom donošenja ovakvih

¹⁵ Vidjeti Prof.D.Krapac: Zakon o kaznenom postupku i drugi izvori hrvatskog postupovnog prava, Narodne novine, Zagreb, srpanj 2002.godina, str. 215.

¹⁶ Vidjeti Ž. Horvatić: Novo hrvatsko kazneno pravo, Organizator, Zagreb 1997., str. 125, te str. 168,

presuda od strane državnog odvjetnika i istražnog suca, a na štetu pravu nevičnih okrivljenika, ali smatramo da je time znatno osujetio cilj kojega je želio postići.

O tome da se odredba čl.190. a ZKP-a ne može primjenjivati u slučajevima kada istražni sudac provodi istražne radnje koje prethode skraćenom postupku izlagao je i M. Mrčela na XV Savjetovanju hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu u prosincu 2002.godine¹⁷, pozivajući se upravo na stanovište prof. Krapca, te smatramo da je ovo stanovište u znatnoj mjeri utjecalo na izostanak prakse u donošenju promatrane presude. Jer valja podsjetiti da se skraćeni postupak u našem kaznenom postupku vodi za oko 80 % kaznenih djela predviđenih Kaznenim zakonom Republike Hrvatske.¹⁸

Ukoliko bismo zauzeli drugačije stanovište, te ustanovili da se presuda na zahtjev stranaka u istrazi može donijeti i u onim postupanjima istražnog suca koja prethode skraćenom postupku, dakle u predmetima u kojima istražni sudac provodi istražne radnje, mogućnosti donošenja presude pred istražnim sucem se značajno povećavaju.

A za takvo stanovište ne nalazimo u zakonu nikakve zapreke. Dapače, za ovo stanovište možemo izložiti slijedeće argumente:

- donošenje presude od strane istražnog suca u istrazi svojevrsno je skraćivanje postupka, te nema potrebe istražnog suca ograničavati u donošenju takvih presuda za slučajeve za koje je i tako predviđen skraćeni postupak

- ukoliko se okrivljenik može suglasiti sa krivnjom te vrstom i mjerom kazne nakon što mu bude pročitani optužni prijedlog, tim prije se može sporazumjeti sa tužiteljem da mu se izrekne kazna po vrsti i mjeri umanjena do maksimalno 1/3 propisane kazne pred istražnim sucem

- ukoliko se takva presuda može donijeti za teža kaznena djela, za koja se provodi istraga, tim prije se može donijeti za lakša

- istražni sudac je svojevrsni sudac pojedinac, pa ukoliko sudac pojedinac općinskog suda može prihvatiti nagodbu stranaka u skraćenom postupku u smislu čl.442. st.4. i 5. ZKP-a nelogično je da takvu nagodbu ne bi mogao prihvatiti istražni sudac kao sudac višeg suda, za kojeg sudca se podrazumijeva veće stručno znanje i iskustvo.

VI ZAKLJUČNO

Presuda na zahtjev stranaka pred istražnim sucem značajna je i ukupno uzevši pozitivna novina u našem kaznenom procesnom pravu, koja unatoč velikim očekivanjima nije donijela niti približno željeni rezultat.

Zakonodavac je otvorio značajnu mogućnost skraćivanja postupka, ali je istovremeno uz tu mogućnost ugradio mehanizme koji sputavaju njezinu realizaciju. Pritom mislimo na obvezu

¹⁷ Vidjeti M.Mrčela: Presuda na zahtjev stranaka u istrazi, HLJKPP, Zagreb, Vol. 9 broj 2./2002. str.361

¹⁸ Ž.Horvatić: Novo hrvatsko kazneno pravo, Organizator, Zagreb 1997., str.125.

da okrivljenik u postupku nagodbe pred istražnim sucem mora imati izabranog branitelja ili branitelja po službenoj dužnosti. Braniteljima okrivljenika u kaznenom postupku najčešće nije cilj da se postupak brzo okonča jer visina njihovog honorara ovisi o broju održanih ročišta, te o broju podnesaka.

Gramatičkim tumačenjem odredbe čl.190. a ZKP-a doista bi se nametnuo zaključak da se presuda na zahtjev stranaka može donijeti pred istražnim sucem samo u pogledu onih kaznenih djela za koja se provodi istraga i to onih za koja je moguće izreći kaznu zatvora veću od pet godina, a najviše deset godina.

Međutim, ukoliko gramatičko tumačenje nije dostatno, koristeći logičku i teleološku metodu, a imajući u vidu povijesnu i komparativnu, mogli bismo doći do tumačenja da je pred istražnim sucem moguće postići nagodbu (sporazum) o presudi i u odnosu na kaznena djela za koja je predviđen skraćeni postupak, ukoliko podizanje optužnog akta od strane državnog odvjetnika prethodi provođenje istražnih radnji. U tom slučaju mogućnosti donošenja presude na zahtjev stranaka u istrazi znatno se proširuju.

Smatramo da bi zasad oskudna sudska praksa trebala odgovoriti na ovo pitanje, koje držimo spornim, a isto tako smatramo da bi de lege ferenda trebalo preispitati odredbu prema kojoj je u postupku donošenja sporazumne presude pred istražnim sucem obavezna obrana jer, kao što smo vidjeli u kaznenom postupku prema talijanskom CPP obrana nije obavezna, već je izričito propisano da okrivljenik svoju volju može izraziti neposredno ili putem posebnog prokuratora, usmeno ili pismeno uz ovjeru potpisa javnog bilježnika ili branitelja (čl.583.st.3. CPP).

U Zadru, rujan 2004.godine

Branko Brkić

POPIS LITERATURE:

1. D. Krapac: Zakon o kaznenom postupku i drugi izvori hrvatskog postupovnog prava , Narodne novine, Zagreb, srpanj 2002.godine,
2. Ž.Horvatić: Novo hrvatsko kazneno pravo, Organizator, Zagreb 1997,
- 3.A.Krstulović: Primjena kazne na zahtjev stranaka kao mehanizam konsenzualnog stranačkog upravljanja postupkom u talijanskom kaznenom procesnom pravu, HLJKPP, Vol.9 broj 2/2002.,
4. M. Mrčela: Presuda na zahtjev stranaka u istrazi, HLJKPP, Zagreb, Vol. 9 broj 2/2002.,
5. Zakon o kaznenom postupku (NN broj 110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 58/02).